

CAPUT. XXIV.

, Porta inferi non prævalebunt adversus eam: " forsitan furorē belli incredibilem, quo universa fere Europa in ruinā agitur, et calamitatis alias enormissimas non viserent, uti provinciarum devastationem, nobilissimorum urbium eversionem, templorum profanationem, vasorum sacrorum violationem, Sacerdotum internectionem , Magnatum pene omnium procriptionem, Regum suorum jugulationem, quas Synagoga illa libertinorum barbaris omnibus ferocior, ac truculentior quotidie facta inhumaniter operatur, et quandiu imperaverit, operatura est, quia (6) „ Regnantibus impīj, ruine ho- „ minum: " Et: (7) „ Cum impīj sumpserint principatū, gemet populus: " forsitan dum ingenui, ac liberi esse creduntur, et reapse sunt: (8) „ Quasi velamen ha- „ bentes malitiae libertatem“ sub gravissimo, ac durissimo jugo eorum non tenerentur, qui verē tyranai et tyrannorum omnium immanissimi communiter censemur, à quibus ea libertate donari solummodo valent, quæ atrociorum criminum patrationi, et regnorū subversioni inserviat, sive quæ illi adsimiletur, de qua apud Jeremiam: (9) „ Ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, et ad fa- „ mem: et dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ: " forsitan commentitia, ac bullata æqualitate illa, quam summe jaſtant ceu optimum regenerationis sua politice fructum, non allucinarentur, quæ quidem haud populi felicitatem, sed Dei potius maledictionem secum aferat, et dannā pene innumera, quæ Gallia ipsa jam patitur, et veluti prenuntiata in his Isaia verbis videntur: (10) „ Ecce Dominus dissipabit terram, „ et nudabit eam, et affiget faciem ejus, et disperget habitatores ejus. Et erit sicut po- „ pulus, sic sacerdos; et sicut servus, sic dominus ejus: sicut ancilla, sic domina ejus: „ sicut emens, sic illi qui vendit: sicut fenerator, sic is, qui mutuata accipit: sicut „ qui repetit, sic qui debet. Dissipatione dissipabit terra, et direptione prædabitur. „ Dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit, et defluit terra, et infirmata est: defluit „ orbis, infirmata est altitude populi terra. Et terra infecta est ab habitatoribus suis: „ quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt fœdus sempiternum. Propo- „ ter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores ejus; ideoque insaniens „ cultores ejus, et reliquenter homines pauci: " forsitan... sed quorū tendit oratio? Silere magis, ac flere expedit, quam inaudita mala commemorare, quæ patriæ sui, et „ universo orbi infert.

(11) „ Illa propago.

„ Contemptrix Superum, saz̄eque avidissima cadiſ.

„ Et violenta: "

Quapropter his missis, in quibus animi dolor, ac meror ex Christianissimi Regni eversione, et perversione hausti longiusculum moram facete coegerunt, ad rem iterum regredendum. Itaque ne specula quidem affulget, quod Inquisitio nostra, cuius vigilantia à malis hujusmodi nos præservat, nedum apud Regicidas illos, et Apostatas, verum nec apud Gallos catholicos bene audiat; hi enim præjudicijs vanis præventi, quæ supra recensui, illius placitis haud facile acquiescent. Integrum hoc illis sit: at Cleri sui declarationem prælaudatam desinat etiam Attritionarijs allophylis obtrudere; quo enim jure id ab eis exigi, nemo non videt.

4. Italis similiter Anti-Attritionistis, necnon ceteris, qui circa pontificiam auctoritatem cum illis sentiunt, et supradictam Cleri Gallicani declarationem opponunt, alterum ejusdem Cleri decretum in Comitijs anno 1682. habitis editum objiciunt, in quo haec summatis docet: primò: Summis Pontificibus, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium, et ad aeternam salutem pertinentium, non autem civilium, ac temporalium à Deo traditam esse potestatem: Regesque idcirco, et Principes nulli ecclesiastica potestati Dei ordinatione subjici; neque auctoritate clavium Ecclesiæ directa, vel indirecta deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento solvi posse. Secundo: decreta Sessionum quartæ, et quintæ Synodi Constantiensis (in quibus Conciliorum Generalium supra Papam asseritur auctoritas) va-

(6) Prov. 28. 12.
(7) ibi. 29. 3.(8) 1. Petri. 1. 16.
(9) 24.(10) 1. Petri. 1. 16.
(11) Ovid. 1. Metamorph.

CAPUT. XXIV.

lere, atque immota consistere, à Sede Apostolice comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usi confirmata: nee probati ab Ecclesia Gallicana quæ eorum decretorum, quasi dubia sint auctoritatis, ac minus approbata, robur intingant, aut ad solum schismatis tempus Concilij dicta detorqueant. Tertio: Apostolica potestatis usum moderandum per Canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos. Quarto: in fidei quæstionibus Summi Pontificis irreformabile non esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit. Quatuor hosce articulos Anti-Attritionarijs supradictis nimiope displicere non ambigo, ipsi enim, ut plurimum, Summorū Pontificum inerrantis, ac irreformabilis judicij, sicut et potestatis saltim indirectæ in Reges, ac subditos, ut hos à fide solvant, illosque regno privent, dum id commune Ecclesiæ bonum exposcit; et insuper Synodis omnibus supereminentis auctoritatis propagatores sunt accerti, et ideo Gallicanis Episcopis in re hujusmodi fasces submittente detrectant. E quid ergo Attritionarios ut eisdem in re alia consentiant premunt? Gallicani Cleri auctoritas eadem semper est, illique propterea aut in utraque, aut in neutra declarazione acquiescendum. Deglutiunt igitur articulos istos Itali, ac eorum socij; et tunc de priori illa declarazione glorientur; aut de hac sileant oportet, si eos admittere renunt.

5. Ceterum, neque neque Itali, neque Galli Initialista unquam præstabunt, id impræstantiarum efficiam: respunti omnino illi quas eis objeci auctoritates; ast ipse contra reverenter suscipiam, quod ab homine Attritionario neutiquam sperarent, quam mihi opponunt declarationem, ne Gallicanum Clerum de Ecclesia Catholica optime meritum in hac potissimum temestate, dum pro fidei, unitatis, et ecclesiastica disciplina defensione bonorum jaſtūram, exilium, carceres, et mortem apostolica firmitate perfert, exigui facere videar. Juri ergo damnat, aut improbat, cum de Sacramenti receptione perfractatur, attritionem naturalem, et eam, quæ sine ullo respectu ad Deum offendens est: atvero attritio, quæ hic sufficientem dispositionem appello, et supernaturaliter, et simili respectu ornatur, est quippe donum Dei, ac Spiritus Sancti impulsus, necnon dolor de peccatis ad Deum offendens placandum, et ad eum diligendum super omnia, ipsoque aternaliter perfruendum ordinatus; assumitur enim, ad gratiam, et charitatem, quæ hæc omnia præstant, obtinendum. Amor autem, quem in penitentibus optat, ille ipse est, de quo Tridentinum ait: „ illumque tamquam omnes, nisi justitia fontem diligere incipiunt: " et hic aut spei, aut charitatis dilectio est concomitans, quibus homo attritus revera ornatur. Ac ne multis, homo isthic primi mandati curam gerit non parvam, illud namque in justificatione impler concomitans: quinimum autem justificationem ipsum animo ita est parato, ut ad id exequendum, divina opitulante gratia, sese exciter, et provocet, ac totus sit attenitus namque, et ad Sacramentum accedit, ut charitatis, qua supremam legem illam custodiat, virtutem nanciscatur. Quapropter inchoata dilectio sic à Patribus Gallicanis enodata, seu quæ in animi preparatione, desiderio, ac solicitudine sit, sine attritionis sufficientia detrimento admitti valet.

CAPUT. XXV.

R. P. Concinæ argutationes aliquæ solvuntur.

1. **A**uctor hic perdetus attritionis sufficientiam impugnat acerrime, et more di VII. multoties laudato, summo obsequio se obsecutum spondet; sed quomodo promissis steterit, ipsa sua dissertatio, in qua de rē hac agit,clare prodit: in ea namque Attritionistas tamquam male fidei homines, oscitantes, ratione privatos, sophistas, contra veritatem belligerantes, fallaces, deceptos, ac deceptores traducit; et omniq[ue] doctrinam commenta vanissima, ineptissima, eronea, scandali plena, cavila.

CAPUT. XXV.

,, bitantis, sed tantum móventis, quo pénitentis adjutus, cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat, viam sibi ad justitiam munis, et per eum ad Del gratiā facilius imperrandam disponit. “ Hic non legitur, attritionem esse dispositionem sufficientem, sed eam sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem, quæ valde diversa sunt quapropter etsi verbum *sufficere* ablatum fuerit jussu Parrum, hinc non deducitur, attritionem non esse sufficientem dispositionem, sed ad Sacramenti constitutionem ipsam non sufficere, quod certissimum est, ad id enim ultra attritionem, seu dolorem, requiritur etiam oris confessio, et operis satisfactio, necnon Sacramenti ipsius forma. Unde Initialista, qui hac decreti mutatione sententiam suam invide firmari se jactitant, haud bene argutari videntur. Alia insuper ratione ostenditur, congruentius *disponit*, quām *sufficit*, dixisse Patres: etenim materia Sacramenti forma unita donum gratia confert; attritio ultra ad id suspiciendum, animum intus aptat: et in hoc ab aliis Sacramentorum materiis, qua internam dispositionem efficiendi vim non habent, distat quām maximè. Hoc autem discrimen aperte, ac dilucide explanare, sumopere studuit Concilium, et ideo non solum *dispon re*, sed *et viam ad justitiam parare*, necnon *parare ad gratiam*, attritionem dixit. Munus autem hujusmodi verbo *sufficit* non satis declaratur, cum sufficere valeat, qui disponit, res aliqua in Sacramentis; ceterorum namque Sacramentorum partes, etsi sufficienes omnino sint, quia naturales, aut externe, interiorem animi dispositionem non conficiunt, ut liquer, in aqua, et oleo, ablutione, et unctione, quæ Baptismi, et Unctionis Extremæ materia, partesque sunt sufficientes, atque idecirco gratiam conferunt; sed ad eam recipiendas nequeunt intus aptare animum, quia propriis hic, et supernaturalibus actibus ad hoc unice comparatur. Quocirca si Concilium *sufficit* dixisset, attritionem et Pénitentiam materialm esse, et gratia donum, sicut aliorum Sacramentorum partes conferre, secus vero preparare animum, significasset: et ideo verbum illud merito ablatum est, et ei subrogatum *disponit*, quod præstantissimum attritionis officium, aptandi videlicet animum, recte explicat, et ultimam, ut reor, dispositionem indicat: neque enim si de remota tantum loqui vellet Concilium, studiose adeo, et prolixie minus hoc explicare opus erat, cum notum sit, dispositionis remota officium nedum attritioni, sed aliis quoque operibus, et etiam extra Sacramentum convenire. Et notandum, quod jubens delere verba illa: „ Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat: “ satis innuit Concilium, attritionem amoris non indigere, ut disponat, et ipsum minimè loqui de attritione initiali, ut contendant Adversarii; incredibile enim est, quod de hac attritione affari voluisse, et motum dilectionis auferret, quo ipsa concienda, et à serviis discernenda erat. Res foret admodum mira, quod proxima, et ultima preparationis munere ad Pénitentiam, non attritio metu prognata, de qua expresse, Pénitentiam ipsam declarans, agit Concilium, et aptare toties dixit, sed amor initialis, cuius tum non meminit, funderetur. Verum de hoc satis, vel etiam nimium multa: sed ostendendum Concina erat, non chimericam, nec illusoriam, sed justam fuisse, ac convenientem decreti mutationem, quamvis *disponit* sufficientem significet præparationem.

9. Relato Alexandri VII. decreto ait: (10) „ Si revera improbabilis esset sententia amoris initialis, et moraliter certa, et omnino secura opinio attritionis formidolosa, prohibuisse Alexander septimus, ne quis alterutram sententiam censuris notaret? Sed de praefidencia plurium Casuistarum in carpenda, et diffamanda sententia, quæ in justificatione peccatoris postulat charitatem initialē, mox dicam. “ Verum suis hīc etiam armis confici valer; ipse enim propriam sententiam unice tutam, adversam autem periculoso nimium, et improbabilem nullies inculcat. Si igitur revera improbabilis esset sententia attritionis, et opinio amoris initialis moraliter certa, et unice secura, et prohibuisse Alexander VII. ne quis alterutram sententiam censuris notaret? Sed de praefidencia Auctoris hujus in carpenda, et diffamanda Attritionistarum sententia, numquam satis.

(10) Ubi supra §. 4. n. 4.

CAPUT. XXV.

10. Dein Auctores refellit, qui amoris initialis opinionem è fontibus hereticorum derivant; et ut sufficientia attritionis lutulentam pariter, ac probrosam assignet scaturiginem, omniumque ei invidiam concitet, Probabilismo illam sociat inquietus: (11) opiniones ambas, id est Probabilismum, et Attritionismum, eodem fere tempore, nempe circa annum 1577. ceu duas confederatas sorores in Universitate Salmanticensi lumen aspexisse. Itane verò? Ast si vera narras, Medina, Cano, aliquis contribulibus tuis obstetricantibus, sorores hasce si tamen vere sorores sunt, enixa est Academia illa. Veruminiem ēinde quid? Num quia sorores, quæ exosse, ac invise, et quæ rejicienda sunt? (12) „ Nonne frater erat Esau Jacob, dicit Dominus, et dilexi Ja-cob, Esau autem odio habui? “ Quidni itaque alteram ex his sororibus diligam, odio habeam alteram? Sim utique sorores: at confederatz, ut ais, nullatenus sunt enim Theologorum aliquammulti, qui alij pacem, alii bellum indexere. Ego sanè Probabilismum respuo, Probabilistas rejicio, Probabilismum amo, Probabilioristas sequor, et nihilominus attritionis profiteor sufficientiam. Si hæc à Probabilistis unice propugnaretur, lacitare falsitatis anguem sub herba suspicarer; sed Probabilioristas etiam illam pro viribus tutantes video, et securus reddor. Exemplum pre re hujusmodi ad diu potest haud ineptum. Admodum non est improbable, quod Initialismus, et Bajanismus germani fratres sint, in Universitate Lobanensi procreati: et quio eorum germanitas obex existeret, alter damnatus est, secus vero alter. Præterea Bajanisti, corumque propinquai Jansenista, et Quesnellista Initialismum propugnant: sed cum viri etiam Catholici ei adhaerent, euudem Concina ex corde, et enixissimè tueri non dubit. Porro si Concina fas est, Hereticorum sententiam in hac controversia complecti, mihi nefas non erit, Probabilistarum Catholicorum sequi doctrinam; quia vide-licet nec isti semper falsa, nec illi semper heretica loquuntur. Præterquamquod recens ille Attritionismi natalis commentum est, plures namque epocha illa antiquiores ipsum docuerunt, ut dixi cap. X. et iterum dicam cap. XXX. n. 27. Ipse tamen præfata Attritionismi genealogia, quæ illi novitatis labem aspergat, ac ejudem cum Probabilismo cognitioni insistit, et ait modestissime: (13) „ Non paucos Casuistas attritionis serviliis assertores abolere prima Religionis Christiana fundamenta, charitatis, nem-pe, et pénitentia virtutis præcepta. “ Horribile dicit! Etenim et Christiani, et Catholici illi fuere, quod de Initialistis universim dici non valet, cum quidam ex eis plura perversa dogmata seminaverint, nempe bajanistica, jansenistica, quesnellistica. Casuistarum illorum vindicem nunc agere non vacat; et ideo quid circa præcepta charitatis, et pénitentia senserint, non eulo: ipsa vero in justificatione homines ligare, tuncque amore, et contritione, non quidem imperfectis, initialibus, et cum mortali culpa existentibus, sed perfectis, nimur à gratia promanantibus, implenda esse, firmiter credo. Videant ergo aquil rerum estimatores, uter Christianæ Religionis fundamentalis, seu præceptis minus consulat, vel ea, si quis tamen, magis aboleat, isne qui perfectam dilectionem, contritionemque, an vero qui imperfectam pro eorum custodia efflagitat.

11. Post adornatam attritionis genealogiam, prolixum Nostrorum Salmanticensium, quos magnifice laudat, (num et sincere, mox patet) testimonium affert docentium, virtuosa opera virtutibus ipsis tam naturalibus, quam supernaturalibus præire posse, et ait: (14) „ Omnes actus tunc naturales, tunc supernaturales, inquietunt ex communi Theologorum doctrina per celebres PP. Salmantenses, attingentes idem proorsus objectum formale sive fidei, sive spei, sive charitatis, sive temperantie, sive justitie, sive cas-titatis, alii sunt perfecti, alii imperfecti, alii producunt ultimum effectum, alii dis-ponunt, sed non producunt hunc effectum. Hac est doctrina, inquietunt Salmantenses, communis Theologorum. Ergo, ipsis judicibus, causa nostra finita est: Ergo charitas imperfecta non expelliit maculam peccati, cum hac expulsio macula sit ul-

E c

(11) c. 4. §. 5. n. 3.
(12) ubi supra n. 6.(13) Malach. 1. 2.
(14) C. 5. §. 2. n. 2.

CAPUT. XXV.

presso de attritione, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex pœnaru[m] me-
tu communiter concipiatur: et nihilominus vult Concina, quod tunc loquatur de at-
tritione ornata amore inchoato, de quo nec verbum habet. Deinde inquit: (7) „Mul-
ti respondent, Concilium ibi loqui de attritione non solo metu concepta, sed at-
tritione mixta ex metu, et amore.“ Initialistarum responsum istam, quæ su-
doctrina conformis est, non improbat, sed addit: „Attritio autem servilis mala esse
potest, quia includere voluntatem peccandi valet, ut si ei adsit voluntas condi-
tionata violandi legem, si impune licet.“ Itaque Concilium de attritione mixta
ex metu, et amore sermonem habet: cum autem attritio hujusmodi, ipso Concina fa-
tente, sufficiens, et proxima dispositio sit, de hac, et non de remota, ac insufficien-
te Concilium agere dicendum est; proptereaque verbum *disponit*, quo utitur, idem est,
ac *sufficit*. Præterea attritio servilis mala est, dum includit voluntatem peccandi, aut
voluntatem conditionatam violandi legem, si impune licet: cum vero Synodus non
de mala sed de bona attritione pertractet, ea nimurum, quæ Dei donum est, et Spiri-
tus Sancti impulsus, deducere quis recte poterit, de attritione ipsum eloqui, quæ pel-
lit voluntatem peccandi, seu voluntatem conditionatam violandi legem, si impune li-
ceret: porro attritio, quæ has excludit voluntates, eodem Concina teste, proxima est,
et sufficiens dispositio: igitur Sarosancta Synodus de sufficiente, ac proxima affatur
preparatione: et idcirco juxta Auctoris hujus doctrinam verbum *disponit* idem signifi-
cat, ac *sufficit*. Fatetur etiam ipse ex eodem Pallavicino, jussisse Concilium verba
illa à decreto expungere: „Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse (attritio)
„vix queat.“ Verba hæc initialem attritionem compertum est indicare; et ideo argu-
tionem Concinianam similem efficeris quis valebit: siquidem Concilium deleter verba jussit,
quæ attritionem initialem significabant: et nihilominus de hac ipsa attritione loqui-
tur? Judicent nunc alij, num his omnibus inspectis, suis eum telis icere, expediat,
et verba illa in ipsum retorqueret: „An ab homine ratione prædicto asseri hoc po-
test? Ergo decreti reformatio mera illusio fuit: quod dici absque extrema temerita-
te, et audacia nequit, &c. “ Ipse interim observo, quod juxta ejus doctrinam, attritio,
quæ non excludit voluntatem peccandi, mala est: et cum alias propugnet attritionem sine amore voluntatem illam non excludere; fit exinde, quod attritio sine
amore mala sit: id autem asserere, erroneum est, ut dixi cap. I. n. 5.

6. Verum qualiter Tridentini decreti ille edisseret mutationem, audi: (8) „Attri-
tio servilis extra Sacramentum remotè, in Sacramento minus remotè, propinquè, pro-
pinqui, minime vero proximè disponit. Interpretatio hæc suæ natura obvia, et
genuina est; in præsenti vero controversia necessaria. Alterutrum enim Adversarii
præstant, necessarium est: aut enim fateri debent, hanc interpretationem esse veram,
atque germanam, aut Concilium Tridentinum illusisse universa Ecclesia, delendo
verbum *sufficit*, et substituendo verbum *disponit*. Ut enim mox dixi, idem significat
in hac cause *disponit* proximè, ac *sufficit*. Concilium delevit *sufficit*: Ergo substi-
tutum verbum *disponit* non significat dispositionem proxiam; alioquin chimera, et
illusoria esset variatio. Patetne ad effugium rima?“ Patet; imo et latissima, ac
expedita admodum via, qua Attritionarius quisque, quin cum hujuscce argumentationis cor-
nua premant, vel tangent, evadat securus. Interpretationem tuam veram, germanam,
ac necessariam esse constanter infrebetur: et ita Concilium nemini illusisse, palam
fiet. In primis namque cuivis ex tua doctrina asseverare licet, Concilium de ea attri-
tione agere, quæ ex metu, et amore nascitur, ac voluntatem peccandi excludit, quam
quidem sufficiem vocas dispositionem, ac propterea verbum *disponit* in textu Concilij
preparatione esse sufficiem. Numquid autem is, qui hac ex tua doctrina
dixerit, fateri cogendus est, Concilium Ecclesia illusisse? Initialista pariter prope
omnes de sua initiali attritione, quam sufficiem etiam dicunt, Concilij verba inter-
pretantur; et idcirco *disponit* idem est apud eos, ac *sufficit*, quin ob hoc præstat
illusionem confiteri debeant. Cur itaque Attritionista, qui verbum *disponit* de dis-

(7) c. 7. §. 5. n. 5.

(8) C. 3. §. 3. n. 6.

CAPUT. XXV.

positione sufficiem etiam intelligit, dicere cogendus est, Tridentinum universa Ecclesia illusisse? Sed vide, obscro, quam enormem Concilio ipsi Conciniana argutatio inferat injuriam: ex ea namque si illius verba proximam significant dispositionem, de-
creti varia est chimera, ac illusoria, et Concilium ipsum universa illusit Ecclesia: ex doctrina autem Concina significant attritionem metu, et amore formatam,
quæ proxima est juxta illum preparatio: ex eadem igitur doctrina mutatio decreti est
illusoria, et chimera, illusisque Concilium Ecclesia universa. Reclius hic, opinor, ro-
gare Attritionista posset: patetne ad effugium rima?

7. Delevit utique Concilium verbum *sufficit*, ut nil, te id cum Pallavicinō asse-
zente, definire super hac quatione Catholicorum, et substituit verbum *disponit*, quod
quidem eti rem non conficiat, attritionis sufficiem satis favere existimo: etenim
præter dicta capite VI. perspicuum videtur, dispositionem sufficiem, ac omnino
congruum verbo *disponit* significari, id enim ultra fatetur Attritionarii, nee diffi-
cili valent Initialisti quamplures, ii nimurum qui verbum illud de attritione initiali
interpretantur, hæc namque, ipsis judicibus, sufficiens est preparatio. Insuper fides, et
spes, quæ supernaturales virtutes sunt, extra Sacramentum remotè, in Sacramento mi-
nus remotè, propinquè, propinquius, non vero proximè homines ad gratiam disponunt:
cum ergo attritio utpote pars Sacramenti gratiam ipsam efficientis, proprius quam illæ
ad eandem gratiam accedat, dum Penitentia adjungitur, non solum propinquulus,
verum et propinquissimum, id est proximè, et ultimè ad eam suscipiendam aprabit.
Deinde attritio, quæ suæ natura ad gratiam dispositio est, haud eamdem semper,
sed alias minorum, alias maiorum perfectionem habet; ob idque sine Sacramenti con-
sortio, et auxilio diversimodo dispositionis munus gerit, ita videlicet, ut dum imper-
fecta est, remotè, dum perfecta, propinquè, dum perfectissima, aut fervidissima,
propinquius homines ad gratiam preparerent; si autem id præstare valet sine Sacramento,
quid una cum eo efficiet? Proximè, arbitrator, et sufficienter aptare, alioquin vim nullam
Sacramentum eidem conferre videtur, qua præstantius intra ipsum præpararet,
quam extra illud. Præterquamquod penitens nulla obstringitur lege, ut monui capite
XX. attritionem, que vi sua, aut natura proximè, et sufficienter cum disponat, dum
Sacramentum accipit, adhibere; sed satis muneri suo faciet, si eam habeat, quæ re-
motè ipsum ad gratiam aptet; hujusmodi enim ultima efficitur, ac omnino congrua
præparatio Sacramenti virtute, quæ illam elevat, et reddit proximam dispositionem, si-
cūt et proximam materiam. Unde attritio quamvis se una insufficiente præparet,
Sacramenti tamen consortio, ac virtute sufficienter aptat; in eaque idcirco Sacramento
adjuncta, idem est *disponit* ac *sufficit*. Et hac forsitan de causa Concilium de pra-
viis ad Sacramentum dispositionibus agens, post attritionem metu conceptam, assignat
nullam, haud obscure indicans, eam esse proximam, et ultimam.

8. Præterea eti rem expresse definire, voluissent Tridentini Patres, aprius, et con-
gruentius attritionem disponere, meo iudicio, dixissent, quam sufficiere, quia neque ut
dispositio ad gratiam, neque ut pars Sacramenti unica, et sufficiens omnino illa est:
non primum, quoniam fides, et spes disponunt etiam: non secundum, quia otis con-
fessio, et operis satisfactio partes quoque sunt Penitentia: attritio idcirco in doloris
dumtaxat genere sufficiens dici valet; secus vero in preparationis, partis officio. Ju-
re ergo, ut omnis equivocatio vitetur, et ne attritio vel unica dispositio, vel mate-
ria unica esse credatur, deletum est verbum *sufficit*, quod utrumque significare pos-
terat, et *disponit* dictum est, quod nil revera definit, sed equivocationem tollit, et
attritioni faverit. Ceterum videre præstat decretum ipsum, in quo mutatio facta est, ut
prius à Theologis delineatum, quod ita Pallavicinus refert: (9) „Illam contritionem,
quæ Theologi attritionem vocant... statutæ hæc Sandæ Synodus, et declarat, non
solum non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, (ut quidam blasphem-
ate non verentur) verum etiam sufficiere ad Sacramentum hujus constitutionem ac
donum Dei esse, et Spiritus Sandæ impulsus verissimum, non adhuc quidem inten-

(9) a. p. lib. 32. c. 10. n. 26.

CAPUT. XXV.

lationes, manifestam falsitatem appellat. Diáteria hujusmodi, et his similia, aut pejora alia non semel tantum, sed iterum atque iterum, imo tertio quoque verbo usurpat, ita nimur ut earum vocum, qua probum, Ignominiam, infamiam, injuriam, contumeliam, calumniamque sonant, lexicon, dum hac scriberet, pra manibus habuisse videatur locupletissimum, et Philippicas potius, aut Catilinarias exarare, quam theologicam dissertationem. Quin et atrocior, ac immittius Adversarios suos exagitat, quam Demosthenes, et Cicero Athenarum, Romaque inimicos, siquidem Attritionistas aeternae hominum damnationis auctores facit, de qua ne cogitarunt quidem Oratores Illi. Hac in Theologia sua, quam Christianam dicit, et qua Theologia vere Christiana reapse odit, ac detestatur, ille præstat. Ita videlicet summum obsequium eluet, quo decreto Alexandrino morigeratus est, in virtute sanctæ obedientiæ, et sub pena excommunicationis præcipienti cunctis de materia attritionis scribentibus, ne aliquis censura, alteriusve injuria, aut contumeliam nota taxare audeant alterutram sententiam. Et nihilominus ipse de Attritionariis quibusdam, quod huic decreto exæde non parcant, graviter expulstat. Verum enim vero

, „Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?“

2. Novi præterea nil se dicturum itidem pollicetur: ast nove plura, hoc est, cum magna adversantium illi injuria, eum dixisse reor. Quin etiam declamatorem potius, quam Theologum agens, quod alij non præstitere,

, „Projici ampullas, et sesquipedalia verba;“

emphatica, videlicet, ac hyperbolica, quibus grandiloquentia ejus utitur, ut discrimen aeternæ salutis amittenda, quod attritionaria sententia, ipso judge, secum habet, cunctis aperiat, et exageret. At

(1) „Quod nihil est, metuit; metuit sine corpore nomen:“

aut illis connumerandus ipse est, qui (2) „Illi trepidaverunt timore, ubi non erat, timor:“ Et idcirco aerem profecto verberat, vel aquam in mortario tundit, dum totis viribus hujusmodi periculum exagerat, ut omnes ab illa sententia deterreat; etenim id genus amplificationes puerorum sunt crepitacula, atque inepta eorumdem terribilamenta, ut ipsem ait, de quibus propterea eidem dixerim:

(3) „Parius ista viris tamen obicienda momento:“

etenim neque ipsa, neque injuriarum jacula viros commovere sana, et vera Theologia instruunt possunt: ij namque commentitum penitus discimus illud agnoscamus; et non vanis clamoribus, ac exaggerationibus, sicut nec contumelijs, et diæterijs, quæ ipsi priors spennunt, sed Theologicis argumentis impugnari amant. Quæ ille opponit, majore ex parte soluta jam supra manent: et ideo solum momenta ea, quibus roboris aliquid affingere videtur, nunc discutienda sunt.

3. Ait itaque: (4) „Quatuor sunt prima, et potissima prejudicia, quibus Autœ-, res formidolosa, seu servilis attritionis occupati, suam opinionem tamquam certam, dividunt, nostramque ut penitus improbatim rejiciunt. Primum: Concilium Tridentinum definit, attritionem formidolosam sufficere in Sacramento Penitentie. Secundum: sententia hæc est fere omnium Theologorum, et contraria exigitata fuit, à Bajo, à Jansenio, et Jansenistis propagata. Tertium: charitatis inchoata à charitate perfecta distinctio, qua contenditur hanc, secus illam, delere peccatum, communitia est, et Bajanismum redolet. Quartum: sententia requirens amorem inchoatae charitatis rigorismum severum prefert: contra opinio attritionis servilis ex superiori timore concepta suavem spirat benignitatem: metus enim dulcis, charitatis amor austerus. Hæc sunt quatuor prejudicata sententia, quæ in juniorum pro servilli attritione pugnantium animis fere inveteraverunt.“ Hucusque ille: ubi attritionis assertores vanis potissimum prejudicis suam propugnare sententiam, inquit: sed contra quam ipse putat, res est; siquidem illorum doctrina à prejudicis his præcipuis, quæ recenset, absoluta est, ac libera, gravissimisque momentis innixa: neque metum

(1) Ovid. 7. Metamorph.

(2) Virg. Buc. eglog. 1.

(3) Ps. 15. 5.

(4) Tom. 9. l. 1. diss. 2. c. 2. n. 2

CAPUT. XXV.

ipsi dulcem, amorem vero austerum aut dixerunt, aut somniarunt. Ego saltim ab his quatuor præjudicis magnam partem vacuum, et immutem, quamquam pro attritione pugnam, meipsum sentio; eaque quod sive veritati, sive Alexandrina jussioni absunt, rejicio. Nec opposita, ut arbitrio, rigorismum, mea autem benignitatem spirat opinio: imo rigoris nescio quid hæc præ illa redolere videret, quia dilectionem imperfectam pro impiorum justificatione, supremaque legis custodia Initialiste dumtaxat petunt, cum ipse perfecto charitatis amore utrumque sentiam peragendum.

4. Narrat postmodum ex Pallavicino, mutationem quamdam in decreto Tridentini fuisse factam, in quo de attritione dicitur: „peccatore ad gratiam in Sacramentum Penitentiae imperandam disponit: ibi namque priusquam decretum hoc Concilio ratum esset, non disponit, sed sufficere legebatur; jussu vero Patrum verbo sufficere abraso, verbum disponit substitutum est, ne quæstio præsens decisa videretur. Ast cum Attritionarij verbum disponit non remotum, sed proximam, et sufficientem disponitionem significare hic contendant, maximopere ob id illis succeseret, et ait: (5) „Magister opus est patientia, (egregia non illa est, quam hic ostendit) qua zelus cohibeatur contra ejusmodi argutationem in re gravissima, summoque negotio. Quid? Tridentinum delevit verbum sufficit, ut abstinetur à decisione controversiæ, et substituit verbum disponit, quod idem significat ac sufficit? An ab homine ratione prædicto (en ejus patientiam) asseti hoc potest?... Ergo decreti reformatio mera illusio fuit, quod dicit absque extrema temeritate, et audacia nequit, Cedo: (6) dispositio proxima, idemne significat, ac sufficiens, an secutus? Si primum: Ergo reformatio decreti est chimera. Si secundum: Ergo non est dispositio proxima. Quid ad hæc? Quid?“ Hæc. Natalis Alexander anti-attritionarii cunei insignis stratiotes dispositione sufficienti Concilium affari, ac subinde disponit idem ac sufficit in hoc decreto significare, credidit, ut dixi cap. VI. n. 7. Christianus Lupus illiusmet agminis strenuus alter pugil de dispositione sufficienti, et proxima decretu idem etiam intellexit, ut ipsius verba manifestant, cap. XXXIII. n. 22. relata. Ejusdem militis palstrita alii de sua initiali attritione, seu amore ornata Concilii verba accipiunt: attritio vero hujusmodi proxima, et sufficiens, ipsis fatentibus, est dispositio loquitur igitur Concilium de proxima, et sufficienti dispositio, ac propterea iuxta ipsos verbum disponit idem significat, ac sufficit, seu proxime aptat. Nunc ergo clama, et dic, obsecro, Initialistis tuis: „Ergo decreti reformatio mera illusio, et chimera fuit: vosque ratione orbatis, extrema temeritate, et audacia loquimini:“ ipsique, si velet, tibi respondebam. Cum eis ego verbum disponit pro dispositione sufficienti, ac proxima accipio, et hanc attritionem amoris charitatis expertem esse autumnum, quia in decreto ipso (quod capite VI. n. 2. dedi) nullum dilectionis vestigium reperio: quamvis enim contritionem charitate perfici doceat, de attritione immediate agens, et charitatem, et amorem silentio præterit. Neque ob id item decidere videret, siquidem eti disponit sufficientem indicet, disceptabitur adhuc, num de servili, num de initiali attritione loquatur: quamquam ipsummet non de hac, sed de illa sese affari indiget, agens de attritione, quæ ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ metu concipitur, quin ullam amoris mentionem faciat.

5. Sed enim, quod mirabilis est, ipsem Concinam memoratam gregalium suorum doctrinam amplexari videtur; etenim Concilij decretum cum Pallavicino exponens ait: (6) „Verum est, attritionem suum initium sumere à solo metu, tametsi in suo progressu, et complemendo non sit absque amore inchoato; sicut homo inchoatur ex rudi materia, et postea ultra progreditur, et tandem suam suscipit perfectionem. Hac vero attritio vocatur (à Concilio) Spiritus Sancti impulsus, non adhuc inhabitans, sed tantum moventis.“ Igitur affatur Concilium de attritione amore inchoato prædicta, ac propterea de dispositione sufficiente, nam attritio ista sufficiens præparatio ex ipso Concinam est. Et advertas, rogo, quod Concilium, dum asserit, attritionem esse Spiritus Sancti impulsum non adhuc inhabitantis, sed inoventis, affatur ex

(5) C. 3. s. 3. n. 4.

(6) C. 3. s. 1. n. 2.

,, tunc operis justificationis pluribus actibus constantis, effectus.“ Atvero, si ipsi judices assideant, causa utique finitur; sed te quoque causa cadere, necesse erit; ex eorum quippe doctrina amor Dei super omnia charitati praefire, quia nullatenus.

12. In naturalium rerum ordine virtuosa opera ipsis praenunt virtutibus, quia hæfunduntur. Ceterum cum supernaturalibus virtutibus ipsis suscipiens in procinctu nos esse oporteat, nec ad id naturæ opus sat sit; ante earundem virtutum receptionem supernaturales actus nonnullos, quibus ad illas aptemur, convenit elicere. Sunt autem id genus actus ex sese imperfecti, et alterius, inferiorisque nature, ac profuentes à virtutibus ipsis operationes. Verum hoc D. Thomæ verba, quamquam jam alibi transcripta, audire ferum, æquum erit: (15) „Actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere possunt actum, et habitus penitentia, sicut actus fidei, et spei informum, et actus timoris servilis: actus autem, et habitus charitatis simul sunt tempore cum actu, et habitu penitentia.“ Itaque actus revera laudabiles, sed minus perfecti quam ei, qui à supernaturali efflunt virtute, ipsam valente tempore præcedere, et ideo actus informes fidei, spei, et timoris præcedunt habitum penitentia, ac similiter charitatis habitum, uterque enim simul est; at nullum amorem charitatis assignat, qui et informis sit, et habitus eos præcedat; Imo asserit, quod charitatis actus est simul cum habitibus charitatis, et penitentia, ac propterea cum sanctificante ipsa gratia, quæ exoriri certum est habitus hujusmodi. Deinde sicut ante lumen gloria, quod est virtus ad videndum Deum, adest nobis visio, seu cognitio Dei imperfecta, nempe actus fidei, secus vero perfecta, ut est visio beatifica: sic ante charitatem, quæ virtus est ad amandum Deum, existit quoque in nobis amor quidam imperfectus, nimis concupiscentia, non autem perfectus, seu charitatis, et ante penitentiam, quæ nobis præbeatur, ut de culpis nostris doleamus, extat similiter dolor imperfectus videlicet atritio, minimè tamen dolor perfectus, seu contritio. Insuper gratia peccatum expellit, hominem intus sanctificat, adoptivum Dei filium constituit, cum gloriam meteri, nancisci, ac possidere facit; hac sunt gratia munia, atque officia; sed horum nullum, aut illam præcedere, aut sine illa fieri potest: Quomodo igitur amor Dei super omnia, qui portissimum est charitatis opus, ante eam, vel sine ea erit? Amor isthic nedum charitatis, sed et gratia actus est, quia juxta D. Thomam capite XIV. laudatum, gratia gratum faciente exoritur: cum autem gratia opera sine ea non fiant, amor itidem numquam sine gratia, ac propterea sine charitate, quæ illi hæret indivulse, erit.

13. Præterea, et si ante supernaturales virtutes ceteras actus quidam earundem virtutum actibus haud absimiles efficerentur, Dei nihilominus amor charitatis numquam prairet, sed ab ea utpote nobilissimum voluntatis actus prodiret: quemadmodum enim Dei visio, quæ suprema intellectus operatio est, sine lumine gloria intellectus ipsum in sublimis erigente haudumquam sit; ita Dei amor, qui supremus item voluntatis est actus, sine charitate voluntatem ipsam inflammante non sit. Lumen gloria, quod præstantissima intellectus virtus sit, quamvis excellentes admodum in nobis dispositiones exigat, visionis beatifica actionem, ne imperfectum quidem, presupponit; similiter ergo charitas, quæ voluntatis quoque virtus est nobilissima, quamquam præclaras, ac supernaturales præparations, non paucas habere nos pravie, desideret; secus vero amicabilem, aut benevolum Dei amorem ullum; ipsa enim, ut Deum sic amemus, sicut et gloria lumen, ut eum beatifice intueamur nobis à Deo ipso infunditur.

14. Attamen quia Dei amorem, ipsiusque visionem charitate, et lumine adinstat auxiliij transentes concessis, fieri aliquando posse, capite III. asserui, id quoque virtutibus ceteris, earumque operibus in presentia tribuam. Quapropter antequam victimam fidei quis habeat, aliquem fidei actum supernaturalem facere potest, si auxilio pariter supernaturali fidei ipsius perfectionem exæquante donetur prius. Hoc autem quod raro eveniet, sicut et amare Deum sine charitate, ipsumque videre sine lumine glo-

(15) 3. p. q. 85. a. 6. c.

rie permanenter, ac per modum habitus præstis, Operis hujus instituto officit nullatenus, etenim sicut auxilium, quo fidei actus tum efficieretur, fidei ipsius perfectionem, quamvis non permanentiam habebit, alioquin actum illum efficere non posset; ita auxilium, quod ante charitatem amorem parat, charitatis quoque præstantia, non diuturnitate, pollebit; et ideo culpan expellet, hominem justificabit, gratiamque secum affteret, hoc enim ad hujus virtutis perfectionem spectat. Ad hoc: actus fidei uno Dei auxilio effectus infidelitatem, quæ fidei ipsi adversa est, destruet: cum autem charitati lethalia omnia criminia contraria sint, actus charitatis, qui solo auxilio elicatur, delecte ea prorsus debet; nec illorum consortium, licet imperfectus sit, perferrre unquam poterit, sicut actus fidei ille, licet non sit intensus, cum infidelitate esse nequit. Charitas profecta si peccati maculam, dum imperfecta est, non abstergit, ut vult Concilia, gratia similiter, quod nemo asserit, cum imperfecta fuerit, ipsam non delebit; ambo enim, ut labem culparum abluant, in nobis sunt.

15. Nec veritati omnino congruit, expulsionem macula, ut ipse ait, ultimum esse justificationis effectum, quin potius primum in homine peccatore dixerint: quamvis enim Deus, qui justificat, primò gratiam efficere, et dein gratia ipsa maculam pellere videatur; at homo prius à labe mundari debet, ut gratia, sanctificatione, adoptione, ceterisque gratia ipsius munericibus ornari, ac nobilitari valeat; et ideo macula expulsio Dei quidem justificantis effectus ultimus est: at justificationis, quæ in homine peragitur, primus. Sed D. Thomam ita rem enodantem audire præstat: (16) „Sol per suam lucem agit ad removendum tenebras; et ideo ex parte solis prius est illuminare, quam tenebras removere: ex parte autem aeris illuminandi, prius est purgari à tenebris, quam consequi lumen ordine naturæ, licet utrumque si simul tempore.“ Et quia infusio gratia, et remissio culpa dicuntur ex parte Dei justificantis, ideo ordine naturæ prior est gratia infusio, quam culpa remissio. Sed si sumantur ea, quæ sunt ex parte hominis justificati, est ē converso; nam prius est ordine naturæ liberatio à culpa, quam consecratio gratia justificantis.“ Concina astatur proculdubio de justificatione ex parte hominis, non ex parte Dei, de ea nimis, quæ pluribus actibus constat, justificatio autem multiplex in nobis, unicus in Deo actus est: quoque si charitas imperfecta non expellit maculam peccati, propterea quod hæc expulsio ultimus existimetur justificationis ex parte hominis effectus, maculam illam debet prius excludere, quia exclusio isthac non ultimus, sed primus effectus est præfata justificationis.

16. Ipse vero, quod peccati cum contritione, atque idcirco cum amore consortium struat possibile, hæc Tridentini verba proferit: (17) „Ne tantum Sacramentum (Eucharistia) indignè, atque ideo in mortem, et condemnationem sumatur, statutum atque declarat ipsa Sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existimant, habita copia Confessoris, necessario praemittandam esse Confessionem Sacramentalē.“ Et subdit ille: (18) „Certum est, hic sermonem esse de contritione conjuncta cum charitate, seu de dolore ob offensam Deo propter se dilecto irrogat. Nemo enim Catholicorum asserit, contritionem illam imperfectam, quæ atritio servilis dicitur, peccatum expellere. Porro si contritioni charitate formatæ semper adjuncta esset justificatio peccatoris, quoniam Concilium timeret, non contriti Sacerdotes indignè, et in damnationem sumerent Christi corpus? Quid ad hæc mollioris Ethices Patronū?“

17. Nescio prorsus, nec euro, quid dicturi sunt hi: atvero sana, ac purioris Theologica asseclæ affirmabunt proculdubio, eos quos conscientia culpa mortalis gravat, quantumcumque se contritos, ac subinde licet perfecta contritione se percitos existimant, habita copia Confessorij, ad confitendum teneri, antequam Corpus Christi recipient, tum quia licet se contritos admodum credant, decipi in hoc, et vera contritione carent, ac propterea indignè sacrosanctum corpus illud suscipere queunt: tum quia peccato

Eēs

(16) 1. 2. q. 113. a. 8. ad. 1.

(17) Sess. 13. can. 11.

(18) Cap. 5. § 2. n. 2.

CAPUT. XXV.

catores omnes ante sumptionem Eucharistie culpas suas confiteri tenentur, et ideo licet veram, et perfectam habeant contritionem, qua justi jam facti sint, si confessionem, habita Confessoris copia, non adhibeant ante communionem, rei noviter sunt, et indignè Corpus Domini manducant. Quapropter etsi contritioni charitate formata adiuncta semper sit justificatio, merite timetur, immo et creditur, peccatores, sive re, sive existimatione contitos, ni confessionem primitant, tantum Sacramentum indigne, atque adeo in mortem, et in damnationem sumere. Unde predicta Concilii verba minime omnino, ut reor, indicant, aliquam esse contritionem charitate perfectam, quæ peccatum non excludat, cum Sacerdos peccator etsi perfectissima, ac justificantem contritione iesus sit, adhuc confiteri teneatur: immo si antequam Missam celebret, non est confessus, post celebrationem confiteri debet, quam primum possit, ut statuit Concilium ipsum; aperte in hoc innuens, voluisse patescere obligationem confitendi ante Eucharistie sumptionem, potius quam possibiliterem contritionis charitate formata peccatum non excludentis. Ad summam, Sacerdos, qui deliquerit, licet conteratur, confiteri debet ante Missam, non quidem quia contrito non justificet, sed quoniam de sua contritione non est certus, et adest insuper preceptum confitendi: sicut peccator quilibet etiamsi contritionem aliquando habeat, pari de causa ad confessionem tenuerit. (19) „Aliquis non potest, inquit D. Thomas, esse certus, quod contritus sua sit sufficiens ad deletionem penitentiae, et culpæ, et ideo tenetur confiteri, et satisfacere, re, maximè cum contrito vera non fuerit, nisi propositum confitendi habuisset annum, quod debet ad effectum deduci etiam propter preceptum, quod est de confessione datum.“ Sed vide quam irreverenter, ne pejus aliquid dicam, hanc D. Thomæ doctrinam impugnet Concinna: (20) „Numquid repont, ait, ideo confessionis preceptum imponere, (Concilium) quia nemini constat, se veram contritionem habere, ideo ad maiorem cautionem confessionem præcipere? Vana est cavillatio isthac. Quoniam nemo quoque certus esse potest, se veram, et perfectam confessionem agere.“ Intolerabile prorsus est, quod Praeceptoris Angelici doctrina cavillatio vana nuncupatur; et hoc dumtaxat syllographus valet causari, quod verba illius forte non viderit id tamen documentum cuique sit oporet, ut sensa aliena indiscriminatim, sicut ille, non rodat. Porro verum est, quod nemo scit, se perfectam confessionem facere: at vero quoniam Sacramentalis confessio facilius peccatori obtinenda venia remedium est eo etiam, quanvis contritionem se habere credat, ut obstringitur, ut licet non certo, virisimilius tamen credere possit, propriam salutem, cuius esse debet studiosissimum, jam obtinuisse, quoniam et difficiliorem, et faciliorē medelam, nempe contritionem, ac confessionem, se ratus est adhibuisse.

18. Hac ille ejusdem B. Thomæ verba adducit: (21) „Sic non accipitur initialis, (timor) secundum quod distinguitur a timore servili, et filiali, sed accipitur, secundum quod competit statui incipientium, in quibus inchoatur quidam timor per inchoationem charitatis. Non tamen inest eis timor filialis perfectæ, quia nondum pervenirent ad perfectionem charitatis. Et ideo timor initialis hoc modo se habet ad filiale, sicut charitas imperfecta ad perfectam. Charitas autem perfecta, et imperfecta non differt secundum essentialiam, sed solum secundum statum.“ His transcriptis, addit Concinna: (22) „Quid significant ultima verba secundum statum? Duo sunt status, justi, et peccatoris. Charitas perfecta, et imperfecta differunt secundum statum, non secundum essentialiam: Ergo perfecta in justo, imperfecta in peccatore justificando.“

19. Sed vide simillimum argumentum: „Duo sunt status, justi, et peccatoris. Gratia perfecta, et imperfecta differunt secundum statum, non secundum essentialiam: Ergo perfecta in justo, imperfecta in peccatore justificando.“ Nemo autem ob hanc argumentationem crederet, gratiam imperfectam esse in peccatore justificando: ac propterea nec concinnaz ratiocinationis causa credere dabit, charitatem imperfectam in eodem reperiens. Insuper verba illa secundum statum non significant status justi, et peccatoris; sed sta-

(19) 4. Sent. d. 17. q. 2. a. 5. quæst. iunc. 2. ad. 2.

(20) ibi supra.

(21) C. f. 5. 3. n. 4.

CAPUT. XXV.

tus incipientium, proficientum, ac perfectorum; isti enim sunt status, vel gradus charitatis, juxta S. Doctorem, (23) qui de his se loqui indicat aijens: „accipitur secundum quod competit statui incipientium.“ Porro incipientes, proficientes, et perfecti, quos charitatis status complectuntur, justi sunt omnes, quia jam ad Deum conversi, et vitam spiritualem sunt ingressi, quamvis alii in principio, alii in medio, alii in termino reperiuntur. Unde ait ipse cum B. Gregorio: (24) „Tres sunt modi conversorum, inchoatio, tio, medietas, atque perfectio.“ Et ideo in his tribus statibus eos homines tantum collocat, qui libertate spirituali fruuntur, id est, qui a peccati servitate liberi sunt per charitatem, quæ est a Spiritu Sancto inhabitante. (25) „Libertas a peccato fit per charitatem, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, ut dicitur ad Rom. 5. Et inde est, quod dicitur 2. ad Corinth. 3. Ubi Spiritus Domini, ibi libertas. Et ideo eadem est divisio charitatis, et statuum pertinentium ad spiritualem libertatem.“ Hac utique charitas, quæ justificationem afferit, communis est tribus statibus, convenienter propterea non peccatoribus, sed justis: dicitur vero imperfecta in incipientibus, quia minor in illis, quam in proficientibus, et perfectis haber intensionem: et ob id similiter filialis incipientium timor appellatur imperfectus, non autem quia in peccatore valeat reperi. Deinde sic ex Augustino edidit charitatis gradus: (26) „Charitas, cum fuerit nata, nutritur, quod pertinet ad incipientes, cum fuerit nutrita, roboratur, quod pertinet ad proficientes: cum fuerit roborata, perficitur, quod pertinet ad perfectos: Ergo est triplex gradus charitatis.“ Hic sermo est de charitate, quæ in homine justificata perseverat, de ea nempe, quæ nascitur, nutritur, roboratur, atque perficitur: et exinde fit, quod charitas imperfecta, quæ in incipientibus nascitur, alia est a charitate inchoatio, pro qua Initializæ certant; haec namque, utpote dispositio prævia, dilectio quadam esset informis, quæ idcirco in justo non permaneret, nam informes actus formati in justificatione non sunt, et ideo atritio non potest fieri contrito, ut cum S. Doctore dixi capite X. num. 10. Præterea, si duo sunt status, in quibus charitas inventur, nempe justi, et peccatoris, sicut justi, ita quoque peccatoris status erit status charitatis: hoc autem vero absimile videtur, quia nil cum charitate pugnat magis, quam peccatum; & quomodo itaque peccati status esse quibit status charitatis? Peccatum charitate ipsa, sicut vita mors hominem spoliavit; et ideo sicut mortuus homo in statu vita esse non dicitur, sic neque homo peccator in statu charitatis reperiatur. Mortalis culpa anima mors est, quia (27) „peccatum cum contumaciam fuerit, generat mortem:“ quapropter charitas, quæ culpam destruit, vita est anima ipsius: unde si status peccatoris est status charitatis, status mortis erit status vite: cum vero id inadprehensibile prorsus appareat, nullam in peccatore charitatem, sicut nec in mortuo vitam ullam esse, potius crediderim.

20. Inquierat tamen, duplitem vivificationem, sicut et justitiam etiam duplitem admittere, necessum est, alteram nimurum a Spiritu Sancto moventem, alteram ab eodem Spiritu iam inhabitante derivatam, quoniam Bajus aliter sentiens, ab Ecclesia improbatus est, ut liquet in his thesibus illius, quæ damnata sunt.

60. „Similiter et illa distinctio duplicitis justitiae: alterius, quæ fit per Spiritum charitatis, similitantem; alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad penitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, et in eo charitatem diffundentis, quæ divina legis justificatio impletatur, odiosissimæ, et pertinacissime rejicitur.“ Alij apud Berti (28) legunt: „ut odiosissima, et pertinacissima rejicitur.“

61. „Denique, et illa distinctio duplicitis vivificationis, alterius, quæ vivificatur peccator, dum ei penitentia, et vita novæ propositum, et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, quæ vivificatur, qui vere justificatur, et palmas vivis in vite Christi, ut efficitur, commentitia judicatur, et Scripturæ minime congruens.“

21. Ast licet vivificationem hanc dupliment, ut par est, fateat, peccatorem tamen spiritualiter, seu in Deo vivere, inficias ibo; nam peccatum generat mortem, gratiam scilicet,

(23) 2. 2. q. 24. 2. 9.

(24) Ibi q. 183. 2. 4. c.

(25) Ibi ad 1.

(26) Ibi q. 24. 2. 9. c.

(27) Jacob 1. 15.

(28) Tom. 5. diss. 1. c. 1. §. 1. n. 5.

CAPUT. XXV.

qua anima vita est, penitus extingens: et ideo quandiu culpe subsit, tanti vita ista, qua ipse in Deo, et Deus in eo erat, caret, ac mortuus est. Vivificatio autem, qua est a Spiritu Sancto excitante, et movente, neutiquam vitam hanc, sed quasdam unice ad eam preparationes importat, attritionem namque secum habet, qua est juxta Tridentinum a Spiritu Sancto movente, et ad gratiam preparat, sed illam non affert. Quocirca vivificatio ista nec mortem auferit, nec confert vitam, nisi Sacramenti virtus ei accrescat; ob idque solum dispositio est vivificatio; et similiter justitia, quam peccatori tribuit, dispositio item justitia est: unde peccator dum a Spiritu Sancto movetur, et excitatur ad Penitentiam, dispositio vivit, et justus est, quia motione illa ad gratiam disponitur, qua vita, ac justitia anima dicitur. Et sciendum, quod clausula illa prima thesis: „et in eo charitatem diffundentis:“ minimè significat, aliquam esse charitatem, qua sit a Spiritu Sancto excitante, sem movente, et nondum inhabitante; non enim de iusmodi, sed de charitate, qua a Spiritu Sancto habitante est, clausula intelligitur, cum qua loquitur de charitate, qua impletur justificatio, haec autem charitas justificans est, prodiit idcirco a Spiritu Sancto habitante. Tum quia praedicta verba sumuntur ex Apostolo dicente: „Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis:“ hic vero de ea charitate agitur, qua a Spiritu Sancto habitante confertur. Quapropter sub dictione negativa nondum integra est periodus, et hunc reddit sensum: „Nondum cor inhabitantis, et nondum in eo charitatem diffundentis, qua di-„, vina legis justificatio impleatur.“

22. Hucusque exposita Concinæ non adlubescunt, et ut vitam charitatis, id est, dilectionem ante charitatem in peccatore esse ostendat, ait confidenter: (29) „Ordo, qui communiter in virtutibus acquisitis comparandis servatur, idem in virtutibus infusionis, reluet, ut alias dictum est, et nunc in memoriam revocamus. Actus imperfecti fidei, fidem perfectam antecedunt, actus spei languidi ad spem robustam, et constantem; et actus remissi charitatis imperfecte ad charitatem perfectam, et ardenter viam parant: „Solane charitas illico ac nascitur, confessum proverba, et perfecta resplendet? „Solane, charitatis virtus antecedentes sui generis, seu speciei, dispositiones rejicit? Adversarij si hoc asserant, prima et Philosophia, et Theologia principia evertunt. Porro sicut, actus imperfecti fidei ad fidem, et non ad spem; et actus imperfecti spei ad spem, et non ad fidem: et actus imperfecti justitiae ad justitiam, et non ad castitatem direcunt; et sicut actus imperfecti amoris concupiscentia ad amorem concupiscentia, et non ad amorem amicitia: ita imperfecti actus amicitia, seu charitatis ad perfectionem, rem charitatem direcunt, et immediate disponunt.“

23. Supra tamen iam ostensum est, alium in naturalibus, in supernaturalibus vero virtutibus alium esse ordinem servandum, quia illæ, et non istæ nostris actibus acquirentur: unde insolens nemini debet videri, quod ex his aliqua antecedentes sui generis, vel speciei dispositiones rejiciant. Nec id Philosophia, et Theologia principia evertit, sed stabilit potius; siquidem in utroque ordine, natura scilicet, et gratia præstantissimæ sunt forma quadam, qua sibi similes non habent preparationes. Anima nostra aliam sua speciei animam minimè supponit. Lumen gloria aliud gloria lumen præviæ non postulat. Visio beata alteram se priorem nullatenus exigit beatam visionem. Sanctificans gratia nullam similiter ante se gratiam habet sanctificantem, alioquin haec etiam aliam haberet se præcedentem, et ista alteram quoque, et sic de ceteris sine termino, vel ad aliquam deveniendum est, qua sua speciei dispositiones non exposcat. Cum autem charitas, et dilectionem charitatis formæ item sint nobilissimæ, nec aliam charitatem, nec charitatis dilectionem aliam se antecedentes petunt. Unde imperfectus actus virtutis, si virtutem præcedit, ad ipsam præparat; si autem a virtute nascitur, non ad eam, sed ad illius perfectiorem actum præviæ disponit: et ideo actus imperfectus charitatis, cum ab ipsa virtute prodeat, non ad illam nos præviæ, sed ad perfectiorem aptat dilectionem; inò ipsius charitatis perfectionem, seu augmentum meretur, ut docet D. Thomas dicens: (30) „Charitas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur perfici. “ Ubi

(29) C. 9. §. 1. n. 3.

(30) I. 2. q. 113. a. 10. c.

CAPUT. XXV.

loquitur de charitate mèrente, qua actualis est, nam habitualis nullum meritum habet: ac propterea charitas inchoata, seu dilectio imperfecta ab ipsa exoritur virtute charitatis, à qua prodit amor meritorius. Hac S. Doctoris verba pro charitate inchoata, et initiali, qua ante gratiam sit, producit Concinæ; (31) sed inopportune, ut arbitror, quia ante gratiam nullum est meritum, seu charitas meritoria, de qua loquitur.

24. Nec charitas ab ortu suo omnimodam, ut plurimum, perfectionem habet, quia uult D. Augustinus: (32) „Numquid mox ut nascitur, jam prorsus perfecta est? Ut perficiatur, nascitur; cum fuerit nata, nutritur; cum fuerit nutrita, roboretur; cum fuerit roborata, perficiatur:“ Sed in quoemque statu illa fuerit, ac propterea etiam res census nata, aut inchoata, jam meritoria est, jam meretur augeri, et ideo sine gratia, et cum peccato nequit consistere: sicut et gratia ipsa ab infusione sua, licet imperfecta, et parum intensa sit, cum charitate, et absque ullo scelere adest. Neque hoc mirum admodum est: etenim charitatis inchoate actus fidem semper supponit, nec umquam extat sine illa: „Quomodo itaque erit sine charitate? Numquid magis cum fide, quam cum charitate neditur? Actus fidei intimius fidei ipsi, quam charitati, unitari potest itaque ratione charitatis actus ardorí vinculo charitati, quam fidei debet innosci: et idcirco si non est sine fide, nec sine charitate erit. (33) „Charitas, ait ipse Concinæ, sine spe consistere nequit, sed eam inseparabiliter habet. Si ergo charitas à spe est inseparabilis, quomodo charitatis actus à charitate divelli poterit? Numquidnam charitas stridulus spei, quam charitatis actus charitati ipsi heret? Insuper imperfecta opera virtutum, nudum ad eumdem actus præstantioris, sed etiam ad alias virtutes, et ipsorum operationes præparant: sic actus fidei ad actum spei, et uterque simul cum spe, et fide ad charitatem, et penitentiam, necnon ad dilectionem, et contritionem disponunt. Imo cum finis præcepti sit charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non facta, omnium virtutum opera, quibus mandata servamus, ac propterea ipsa quoque virtutes, ad charitatem, seu dilectionem uti ad finem ordinantur, ad quas idcirco nequeunt non disponere. Denique etsi virtutes alia supernaturales sua speciei dispositiones præviæ exigerent, charitas ante se dilectionem charitatis non postularet; propterea quod ante charitatem inest homini peccatum, et cum hoc actus charitatis esse non valet; quia charitas virtus est mortiferis culpis omib[us] contraria: sicut quia fides infidelitatem adversatur, ante fidem esse nequit fidei actus, qui cum infidelitate consistat.“

25. Urget vero adhuc ipse aijens: (34) „Omnium virtutum præstantissimam esse charitatem, Scriptura Sancta docent. Quo autem excellenter virtus est tamersi infusa, eo majorem requirit præparationem, et dispositionem per analogiam ad virtutes acquisitas. Quare iure Patriæ, presertim Augustinus, et Thomas inculcant, a charitatem inchoata, et imperfecta ad præveftam, perfectamque fieri transitum. Hinc colligimus obvium sensum illius axiomatis: ex attrito fit contritus; id est, attritus dolor, qui ex charitate imperfecta prodiit, fit contritus, suscepto Sacramento, in quo charitas perfecta infunditur. Duo ista charitates gradu, et statu, non natura differunt. Idcirco transitus iste optimè intelligitur. Adversarij natura ordinem invertunt, et conturbant: ex concupiscentia ori amicitiam, ipsi volunt. Differunt species propugnant attritionem, et contritionem: quia illam ex amore concupiscentia, hanc ex amore amicitie manare fatentur. Ergo iusta ipsos hoc axioma, ex attrito fit contritus, hunc prodit sensum: amor concupiscentia parit amorem amicitie. Una species alteram generat: justitia castitatem parit, et paupertas liberalitatem. Quod si hoc et in naturalibus, et in virtutibus acquisitis rerum ordinem invertit, idem, proportione servata, in virtutibus infusionis evenire, censendum est.“

26. His omnibus est respondendum. Charitas præprimis, qua omnium est virtutum præstantissima, præclaras admodum dispositiones præviæ, nimis supernaturalia opera fidei, spei, amoris concupiscentia, timoris, et doloris, seu attritionis cum proposito confitendi, satisfaciendi, ac de cetero non peccandi, necnon poscit plerumque

(31) C. 5. §. 3. n. 5.

(32) in Epist. Joan. 4. §. 8. q. 4.

(33) Ibidem n. 3.

(34) Ibidem n. 3.

CAPUT. XXV.

Penitentia, aut alterius Sacramenti receptionem; haec enim omnia justificationi, in qua cum gratia datur charitas praevnt: at amorem charitatis, qui eam praecebat, et cum peccato habiter, nullatenus petit: alia vero virtutes, quae sunt ante illam, nec tot, nec excellentes adeo dispositiones pravie exposunt. Patres merito inculcant, a charitate inchoata, et imperfecta ad proiectam, perfectamque fieri transitum: et id quoque Attritionista fatentur omnes; probè enim sciant, quia charitas in ortu suo esse remissa solet, et postea intenditur, atque perficitur: at in quocumque gradu illa sit, non peccari, sed gratia habet contubernium. Eapropter homo attritus fit contritus virtute Sacramenti absque pravia charitate; hanc enim si haberet ante Sacramenti receptionem, non tam attritus, quam contritus diceretur, doleret quippe de peccatis properter Deum summe dilectum et ideo ex attrito non fieret contritus; sed contritus imperfecte, efficeretur perfecte contritus; hoc autem axioma illud non dicit: unde ut recte ipsum calleas, attritionem in sensu Concilij Tridentini accipias oportet, quod de illa sepe loquens, non amoris initialis, sed turpitudinis peccati, timoris inferni, ac beatitudinis amissionis meminit: his itaque de fontibus dolore nato penitentis perculsus, et attritus factus, dum ad Sacramentum accedit, gratiam, charitatem, penitentiam suscipit, quibus contritionem concomitantem elicit, et contritus fit: quo pacto transitus iste facilius, ut reor, ac parvam ipsi conformius declaratur.

27. Una species alteram parit, haud quidem absolute, sed in sensu, de quo nunc, nimis dispositivè: ita una virtus edere altam potest, si ad eam, vel efficiendam, vel recipiendam disponit. Fides, spes, concupiscentia, timor, dolor charitatem, et amicitiam hac ratione parunt, quia ad eas suscipiendas peccatores aptant. (35) Sic autem, inquit D. Thomas, fides generat spem, et spes charitatem, secundum scientiam, licet quod una disponit ad alteram. " Neque id inficias ibit, nisi qui nesciat, juxta Concilium Tridentinum actus credendi, sperandi, timendi, dolendi impios preparare ad justificationem, quam idcirco preparative enituntur, necnon attritionem motu conceptam peccatori viam ad justitiam patere, cumque ad Dei gratiam in Sacramento Penitentiae impetrandam disponere, atque idcirco non solum gratiam, sed etiam Spiritus Sancti dona, et penitentia, ac charitatis virtutes, quae cum gratia veniunt, et ab attritione maxime differunt, ab ipsam attritione edi similiter dispositivè. Nec dispositivum enixum hunc valet Concina rejicare, nam dispositiones omnes, quas Concilium assignat, admittit, ut pat est, et eis uti proximam preparationem addit amorem initialem, de quo idcirco, sicut et omnibus illis dicere tenetur, quod dispositio parit gratiam, virtutes, et dona, quamquam hac ab illo different specie.

28. Igitur numquid, anabo te, doctrina isthac naturæ, ac naturalium rerum ordinem invertit, conturbat? An non potius eum examissim servare dicenda est? Quandoquidem intellectus, et voluntas, quæ intellectuum, volitionumque principia sunt, materialia prævijs volitionibus, et intellectuibus preparari nullatenus exigunt: expulsar revera natura, quod inferiores aliqua dispositionis præcedant intellectum, et voluntatem; illis tamen positis, Deus potentias hujusmodi producit, quin intellectio ullius, aut volitio prægreditur. Hic profectò ordo est, qui in hominis generatione servatur; idemque prorsus in ejus regeneratione, seu justificatione servi debet, ne in ea natura, ac naturalium rerum ordinem inverti, conturbarique Concina conqueratur. Quapropter charitas, et penitentia, quæ contritionis, ac dilectionis sunt origo, non sanguine dilectionem ipsam, et contritionem, sed dispositiones illas, quas super recensu, pravie postulant: his autem in corde peccatoris, qui ad Sacramentum accedit, existentibus, eidem illico cum gratia charitatem, et penitentiam Deus infundit. Unde is, qui ante virtutes hasce dilectionem flagitat, et contritionem, nature, ac rerum naturalium ordinem conturbare non minus videtur, quam qui intellectu, ac volitionem petere ante voluntatem et intellectum. Sed audi D. Thomam: (36) Sicut ab essentia animali efflant ejus potentia, quæ sunt operum principia; ita etiam ab ipsa gratia efflant virtutes in potentias animæ, per quas potentia moventur ad actus. " Poten-

(35) 1. 2. q. 66. a. 6. ad. 3.

(36) 1. 2. q. 110. a. 4. ad. 1.

CAPUT. XXV.

tia, quæ fluunt ab anima, sunt intellectus, et voluntas: virtutes, quæ à gratia manant, sunt charitas, et penitentia: quocirca quemadmodum ante animam, et antequam ab ea potentia illæ exoriantur, ipsarum potentiarum opera, nempe intellectio, et voluntas non existunt; sic ante gratiam, et priusquam ab ea charitas, et penitentia promanent, harum virtutum actus, scilicet dilectio, et contritio non erunt.

CAPUT. XXVI.

Autoris ejusdem continuatur impugnatio.

1. A Trittoni vim admitt Concina, sicut et alii Initialista, ut peccandi voluntatem auferat positivè, et eam negativè modò extrudere, sicut somnus, vehemens distractio, aut quid simile faciunt, concedit: exinde eam remotam, ac insufficientem esse dispositionem, concludit. At licet insufficientiam attritionis, ejusque impotentiam ad repellendum peccandi voluntatem contra Attritionistas benedice suadere videatur, imo non perfusor, sed decretori, preceptor, ac evidenter convincere, blandiatur sibi, nonnulla tamen ex ejus ore, aut calamo verba excidere, quæ illis propria sunt potius, quam adversa.

2. In primis enim ait: (1) " Attritio servilis mala esse potest, quia includere voluntatem peccandi valet, ut si ei adsit voluntas conditionata violandi legem, si impune licet. " Attritio igitur, quæ mala non est, voluntatem peccandi, seu violandi legem, si id impune fieri posset, minime includit: at attritio metu concepta, eti amore Dei ornata non sit, nullatenus mala, sed bona, et supernaturalis est, nam hoc propositio est damnata: " Attritio, quæ ex gehenna, et penarum metu concitat, punit sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis: " unde voluntatem peccandi, seu violandi legem, si impune licet, secum non habet ac propterea sufficiens est preparatio, cum ob id potissimum insufficientes appelletur, quod voluntatem illam includat, aut non excludat. Sed vide, obsecro, inter doctrinam Concina, et proscriptam thesim quanta intercedat similitudo: attritio enim, ex eo, quæ peccandi non pellit voluntatem, mala est; at attritio servilis sine amore Dei, ipsomet judice, non tollit peccandi voluntatem: hujusmodi ergo attritio prava est. Quid aliud habet reprobatum assertum? De timore ait similiter: (2) " Datus timor servilis malus, nempe cum includit affectum conditionatum peccandi: " timor qui amoris societate non positur, eodem teste, affectum illum non excludit: malus ergo est. Id vero qui asseruerit, et ad hanc accedit condemnatam similiiter sententiam: " Timor gehenna non est supernaturalis: " et Tridentino contraibit decernenti: (3) " Si quis dixerit, gehenna metum... peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit. " Profectò si ad bonitatem attritionis, et timoris requiritur, quod peccandi expellant voluntatem, neque boni, neque supernaturales illi forent si huic voluntati obsisterent negative tantum, nempe sicut dormitio, aut distractio; his namque voluntas prava propriæ non expellit, sed plerumque, nobis id non consonibus, nec sentientibus, suspenditur, sopitur, interrupitur; at minime deponitur; et ideo post distractiōnem, et dormitionem statim reviviscit: unde ex proprio hoc nec laude, nec vituperio dignæ sunt.

3. Verum et positive voluntatem peccandi attritione dispelli, ipse innuit ajens: (4) " Contritio imperfecta, quæ etiam atritio dicitur, incipit à timore; est enim dolor conceptus vel ex turpitudine peccati, vel ex gehenna, et penarum metu: et quia peccatum injuria Dei est, illud detestatur, et pro eodem satisfacere Deo intendit. " Detestari aliquid, est illud odisse, execrari, abominari, eique ex animo resistere, ac repugnare, et ideo rei cuiusvis detestatio ejus est propulsatio potissima, seu expulsio.